1 ספר בראשית פרק מו

(י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל בֶּן הַכְּנַעֲנִית׃

2 רש"י על בראשית פרק מו פסוק י

(י) בן הכנענית - בן דינה שנבעלה לכנעני כשהרגו את שכם לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה (ב"ר)׃

3 פירוש הטור הארוך על בראשית פרק מו פסוק י

ושאול בן הכנענית. פירש ר' אברהם, לומר שהוא לבד בן כנענית, שכל שאר השבטים לא נשאו מבנות כנען. ורש"י פי' בן דינה שנבעלה לכנעני. ותימה איך נשא שמעון אחותו מן האם. ולפי המדרש אתי שפיר שעיקר הריון של דינה היה בבטן רחל׃

4 משך חכמה על בראשית פרק מו פסוק כב

(כב) בני רחל כו' אשר ילד ליעקב - ולא כתוב אשר ילדה ליעקב כמו בשאר נשים לפי התרגום יונתן (פ' ויצא ל, כא) שבתוך הבטן הוחלפו יוסף מבטן לאה לתוך בטן רחל אם כן לפי מה שדרשו בסוף פ' המפלת (נדה לא סע"א) דאשר ילדה הוא על הריון שאשה מזרעת תחלה יולדת זכר אם כן לא היה הזריעה מרחל לכן רק על הלידה לבד כתיב אשר ילד ודו"ק.

5 ספר דבש לפי - מערכת ע

ועוד יש סמך דרך דרש במ"ש בתרגום המיוחס ליונתן דלאה נתעברה מיוסף ורחל מדינה. ואח"כ שלאה דנה דין בעצמה וכו' אתחלפו עובריא ודינה שהיתה ברחל באה בלאה ויוסף שנולד בבטן לאה הלך לרחל והיא הקדמה יקרה ומתוכה יובנו כמה דברים כמ"ש אני עני בראש דוד ובמ"א ועתה אני אומר דגם זה סמך למאי דקמן דכיון דיוסף הצדיק ע"ה נוצר בבטן לאה והיה שם איזה זמן לקח מהארת לאה ודאי ואח"כ הלך לבטן רחל וז"ש ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ילדה דייקא נמצא דיש לו כחות לאה ורחל ובצד מה יכול לומר איש ישראל מזרעא דיוסף קאתינא׃

6 מדרש תנחומא)בובר(וישב אות יג

ויאמרו איש אל אחיו. מי הם שמעון ולוי׃ הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו ונהרגהו וגו'. אמר ר' יצחק המקרא אומר לך דרשני, מי אמר ונראה אלא הם אמרו לכו ונהרגהו, ורוח הקודש אומרת ונראה אותם, הם אמרו לכו ונהרגהו, והוא אמר והנה תסובינה אלומותיכם ונראה של מי עומד שלכם או שלי׃

7 אוצר המדרשים - לקח טוב על ברכת יעקב אבינו ע"ה עמוד 232

עקרו שור זה יוסף שנאמר ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא אלו שמעון ולוי שנקראו אחים וראיה לדבר שהרי במצרים לא לקח יוסף לאסור אותו אלא שמעון שנאמר ויקח מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם וכתיב ויפתח האחד את שקו זה לוי שנשאר יחיד כי נותר שם שמעון ושמו לו כספו בפי אמתחתו כדי לבהלו

8 ספר פרשת דרכים - דרוש ראשון

וראיתי להרב מהר"ש יפה שכתב בשם רבו ז"ל שטעות יוסף היה שראה את אחיו אוכלים בן פקועה בלא שחיטה דשרי כדאיתא בפרק בהמה המקשה, ויוסף לא ידע שהיה בן פקועה, עכ"ד. ונוראות נפלאתי על הרב איך נתיישבה

דעתו בשיטת רבו, שהרי כל מה שהקשה להרא"ם קשה גם כן לשיטת רבו, שהרי בן פקועה דכשרה בלא שחיטה הוא דוקא לדידן דבשחיטה תליא מילתא ואפילו מפרכסת שרי, א"כ בן פקועה דחשיבא כשחוטה בשחיטת אמו ולא בעיא שחיטה ואין בה משום אבר מן החי משום דחשיבא כמפרכסת, אבל לבני נח דבמיתה תליא מילתא ומפרכסת אסור להו איך יתכן דבבן פקועה ליכא איסור דאבר מן החי, מי גרע בן פקועה ממפרכסת. וא"כ מה שהקשה הרב לרא"ם דיוסף לא טעה בדין ומן הדין היה שהיה אסור להם מפרכסת אם הדין כרב אחא בר יעקב דמחלק בין ישראל לעכו"ם, משום דבני יעקב תורת בני נח להם כו', קושיא הלזו בעצמה שייכא לשיטת רבו, דודאי דלשיטת רב אחא בר יעקב דמחלק בין ישראל לעכו"ם במפרכסת, בן פקועה אסור לבני נח ויש בה משום אבר מן החי, וא"כ יוסף לא טעה בדין, ומן הדין היה אסור להם בן פקועה משום אבר מן החי. גם מה שהקשה דאף למ"ד דאחד ישראל ואחד עכו"ם דמותרים במפרכסת דהוא דוקא אחר שהותר לישראל הותר ג"כ לעכו"ם אבל מעיקרא הוה אסור. גם קושיא זו שייכא לשיטת רבו, דאף דנימא דבן פקועה דאין בו משום אבר מן החי אף לעכו"ם משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, הוא דוקא אחר שהותר לישראל הותר גם כן לעכו"ם, אבל מעיקרא הוה אסור. כללו של דבר אין חילוק כלל בין מפרכסת לבן פקועה, ולא ידעתי למה נשא פנים לרבו:

9 נאות יעקב

10 בית יוסף על או"ח סימן תקנ

ובחל להיות ערב שבת כתב כך נפסקה הלכה בעירובין (מא ע"ב) מתענה ומשלים וכתב הראב"ד שלא אמרו משלים אלא שאינו אוכל קודם שקיעת החמה אבל ודאי משתשקע החמה מתוספת שבת הוא וכבר קדש היום אם רצה לאכול אוכל שכיון שנכנס לתחום שבת שוב אינו רשאי להתענות עכ"ד. וזה שכתב בשם הראב"ד נתבאר ממה שכתוב בסימן רמ"ט (עמ' כה ד"ה ולענין) וסימן תקע"ב (עמ' שנה ד"ה וכן יחיד):
וה"ר דוד אבודרהם כתב בהלכות תענית (עמ' רנד) שעשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר מפני שנאמר בו (יחזקאל כד ב) בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים ולא ידעתי מנין לו זה. וכתב עוד דעשרה בטבת חל לפעמים בששי ומתענין בו ביום ושאר צומות לעולם אין חלים בששי:

11 אור שמח על הלכות תעניות פרק ה הלכה ו

[ובדברי האבודרהם הנ"ל יש לישב מה דבעי בגמרא בסוף בכל מערבין בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי. ולא בעי בתענית צבור שחל בערב שבת, משום דכל הד' צומות לא מצי לחול בערב שבת רק בעשרה בטבת ואיהו גופיה דחי שבת מכש"כ שמשלים בערב שבת התענית. ומזה לקח האבודרהם]

12 רש"י על מגילה דף ה/א

אבל זמן עצי כהנים והעם – האמור במסכת תענית (כח, א), שהיו משפחות של ישראל שקבוע להם ימים בכל שנה להביא עצים למקדש לצורך המערכה, ומביאין קרבן עצים עמהן, אם חל להיות בשבת מאחרין ליום מחר, וכן תשעה באב שחל להיות בשבת, והוא הדין לשבעה עשר בתמוז, ולעשרה בטבת, והאי דנקט תשעה באב משום דהוכפלו בו צרות והכל מתענין בו, אבל שאר צומות, אמרינן במסכת ראש השנה (יח, ב) רצו מתענין, רצו אין מתענין:

13 תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מ/ב

ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן בר בי רב דיתיב בתעניתא במעלי שבתא מהו לאשלומי

14 ספר כללים ראשונים - כלל לב

ב) ענין שתי נוקבין לאה ורחל הוא, כי שני שרשים יש לישראל, א' - שורש כללי לכל האומה, לרעים ולטובים, **מצד**

היותם ישראל. ודבר זה משתרש בשרשים גבוהים בבחינת שרשי ההארות העליונות, שאינם עשויים אלא בשביל ישראל, וישראל הם השתלשלות מן האורות העליונים. אך אין עיקר ההנהגה תלויה בזה, ועל כן אין לשורש זה תולדות רבות, אע"פ שהוא ענין עיקרי וגבוה. **אך יש שורש אחד לישראל לפי בחינת מעשיהם**, והוא השורש שנופלים בו המצבים הרבים המתחלפים דכנסת ישראל. ותולדות השורש הזה רבות מאוד, שבזה תלויים כל המקרים המתחדשים בהנהגה, אם לטוב אם למוטב. וזה ענין לאה ורחל. לאה היא שורש ישראל, והיא גבוהה מאוד, שנעשית ממלכות אימא, והיא במקום המוחין. אך אין בה כל השינויים שיש לרחל, ואין הזיווג עמה עיקרי, אדרבא, היא **עלמא דאתכסיא**. אך רחל היא שורש התחתונים לפי ענין מעשיהם, המשתנית במצביה לכל התחלף ענין התחתונים בזכותם, ועיקר ההנהגה תלויה בה, והיא עקרת הבית, והזיווג העיקרי הוא בה. וחידוש ההשפעה צריך שיהיה בזיווג רחל, והעיקר בזיווג ישראל ורחל. אך השלמת ההשפעה בכל תנאיה נעשה בשאר זיווגי היום בזיווגי לאה׃

15 זוהר חלק א דף קנב/א

תרין עלמין אחסין יעקב, חד עלמא דאתגליא וחד עלמא דאתכסיא, כגוונא דלהון ממש, מחד נפקו שית שבטין, ומחד נפקו תרין שבטין, עלמא דאתכסיא אפיק שית סטרין, עלמא דאתגליא אפיק תרין, ואינון תרין כרובין דתחותה, ויעקב בין תרין עלמין אשתכח, בדיוקנא דלהון ממש, ובגין כך כל מלוי דלאה הוו באתכסיא, ודרחל באתגליא׃

16 ספר קומץ המנחה חלק ב - אות עד

עד) ויהי בערב ויקח את לאה (שם כ"ט, כ"ג). כי שני מדריגות הם בסיטרא דנוקבא שהוא התשוקה להשם יתברך האחד בשתיקה ומצד זה השם יתברך מפרסמו בגלוי והיא רחל שאמרו ז"ל (בראשית רבה ע"א, ה') שאחזה פלך השתיקה **ואיתא בזוהר (ח"א רנ"ט.) שהיא עלמא דאתגליא** והיא יפת תואר ויפת מראה (פסוק י"ז) לעין רואי. והשני בהודיה כמו שאמרו ז"ל בלאה (במדרש שם) והיא עלמא דאתכסיא שתוקף ההכרה הוא ההעלם כידוע שמצד הצמצום והעלם האור הוא הגילוי וההשגה לעיל אבל מצד הגילוי הוא ההעלם והשתיקה הוא הצמצום וההגדרה וההודיה הוא מצד הגילוי כמו שאמרו ז"ל (תיקוני זוהר כ"ח ע"ב) ניתן ההוד למשה שהוא תכלית הגילוי כמו שנאמר (דברים ל"ד, י') ולא קם וגו' וכן הלב נעלם ושם הוא תוקף ההכרה והוא מדריגת לאה בבינה שבלב כידוע׃
ורחל מדריגת שלימות המעשה שהם בגילוי והאור נעלם והמעשים הם מצומצמים וזהו מדריגת השתיקה שאינו בהתפשטות כמו הלב, ומצד הגלוי היה עשו בכור ולא מצד ההעלם כנזכר לעיל (אות ס"א וס"ב) לכך מצד הגלוי לאה לעשו רק מצד ההעלם הוא ליעקב (וזה שאמרו ז"ל (בראשית רבה ע', י"ט) שאמרה לאה ליעקב לא כך אמרת לאביך אנכי עשו היינו דמעתה שפיר הוא לחלק רמאות נגד רמאות כמו שהבכורה הגיע לו ברמאות כך לאה) כי היא עלמא דאתכסיא, ותכלית יגיעת האדם על שלימות המעשים וזהו אהבתי אבל מתחילה משתלם הלב ואחר כך בא שלימות המעשים והלב עקרת הבית כי ממנו תוצאות חיים וכן מדת יעקב אבינו ע"ה לא מת ומקור החיים הוא בלב ולכך נכנסה עמו רק לאה לקבורה׃
והם שני יחודים דשמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא בחשאי נגד רחל שאחזה פלך השתיקה שיחוד המעשים להשם יתברך הוא דוגמת ציקי קדירה דברים שפלים גם הם מתיחדים לבת מלך ולכך עשו נופל בזרעו של רחל שהם בגלוי טוב נגד עשו שהיה גם כן גילויו מראה עצמו טוב כמו שנתבאר לעיל (אות ס"ב) ובידם שהם גילוי טוב והוא באמת הוא מפלתו׃

17 ספר תקנת השבין - אות ו

ועיקר גלגולו לבית לבן היה בשביל רחל שהיא עקרת הבית בית ישראל כי היא יפת תואר ויפת מראה ההיפך מאדם מכוער דהיינו ביופי הנפש דהאומן עשאה ביופי וכן זרעה צדיקים גמורים, וזהו עלמא דאתגליא שהם בהתגלות בעולם הזה נאים במעשיהם בכל מיני יופי כטעם יוסף יפה תואר ויפה מראה, וזהו שאחזה פלך השתיקה היינו ההגדרה שהוא מצד הגוף כטעם לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה (אבות א', י"ז) היינו שב ואל תעשה בלא התפשטות שהוא הדיבור כי ברוב דברים לא יחדל וגו' (משלי י', י"ט), וזהו עיקר המכוון דבית ישראל דעמך כולם צדיקים שיהיו כן בפועל גלוי לכל ועל זה כל אזהרות התורה׃

וזה כל חפץ יעקב להעמיד תולדות צדיקים המקיימים דרך ה' שזה כל ענין האבות להעמיד אומה שלימה עושי רצון ה' יתברך ולא רצה שיהיה במטתו פסולת כלל ועל כן אהב את רחל רצה לומר חשק בהולדה כזו דצדיקים גמורים, ולאה היתה בהיפך כי היא סוד עלמא דאתכסיא היינו דטוביה שהוא מדת צדיק אמרו צדיק כי טוב גניז בגויה וההתגלות לא כן וזהו מדת הבינה דלבבו יבין ושב דרגא דבעל תשובה שהוא למעלה מצדיקים גמורים, והיא וכל זרעה תפסו פלך ההודאה דזהו עיקר התשובה דמודה ועוזב ירוחם, וראובן בכורה פתח בתשובה תחילה וכן הושע מזרעו כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה פ"ד, י"ט):

18 ספר תקנת השבין - אות ו

ומתחילה היה האהבה בהעלם על כן אף שאמרה עתה יאהבני אישי חזרה לומר כי שנואה אנכי לפי שלא הרגישה התגלות אהבה הגם שילדה לו בן עם כל זה חשבה כי היא שנואה בתכלית, וזהו תכלית ההעלם של עלמא דאתכסיא עד שהוא נדמה ממש בהיפך וזה גורם שמיעת ה' יתברך צעקת האדם כפי דמיונו בהעלם, ועל ידי זה נולד שמעון שבו הוא כח זה דשמיעה דה' יתברך כי הקול עצמו הוא נחלת וברכת יהודה כמו שנאמר (דברים ל"ג, ז') שמע ה' קול יהודה ובזה נרמז ברכת שמעון כמו שאמרו ז"ל (ילקוט תתקנ"ד) וברש"י (שם על הפסוק), היינו שמיעת הקול כי הנפשות דבני ישראל הם חלק אלקי ממעל שהוא בעל הכוחות כולם המתחלקים בפרטי הנפשות דישראל דעל זה נאמר (בראשית א', כ"ו) בצלמנו כדמותינו, וידוע דצלם ודמות הם דכר ונוקבא היינו שיש כוחות משפיעים ומקבלים כמו ראייה ושמיעה, הראייה הוא כח הרואה ויוכל לפעול גם כן בכוחו כידוע מכח עין הרע ומדה טובה דעין טובה מרובה אבל דבר הנראה גשמי ואין פועל ברואה, וכח השמיעה הוא בהיפך שהמשמיע פועל בשומע ועיקר לשון שמיעה היינו קבלת דברים והוא כח מקבל:

...

וזהו שורש קדושת נפש שמעון שהוא שורש דמות כח השמיעה שלמעלה דאף על פי ששנואה מכל מקום שמע ה', דמה ששנואה הוא רק למראית עין ההתגלות בעולם הזה אבל באמת אהבתי אתכם אמר ה' ולא ירדה שנאה אלא לאומות העולם שנאמר (מלאכי א', ג') ואת עשו שנאתי, וכן אצל שורש ישראל שנואים מעשה עשו ומצד הזה נדמה לשנוא כטעם (סוכה נ"ב.) כל הגדול מחבירו יצרו גדול, דכפי המעלה כן החסרון שבלב כנגדו המעלים המעלה כקליפה הסובבת לפרי דזה לעומת זה עשה אלקים, וכח השמיעה שבו שורש הטוב שבאדם מצד שהוא אדם המקבל בו היה גם כן שורש כח הרע, וכל עמל האבות והאמהות היה לתקן חטא אדם הראשון כידוע וביחוד לאה עקרת הבית בית יעקב כי בה עיקר התיקון, דתיקון החטא הוא על ידי תשובה ועל ידי אנשים שהקימו עולה של תשובה זרעא דדוד ומשיח שהוא גמר התיקון לא על ידי צדיק גמור שלא חטא מעולם:

...

ותיקון הגמור הוא על ידי זרע יהודה שהוא המתקן בפועל אבל בכח ומצד המעמקים הוא בשמעון ועל כן אין ברכתו בהתגלות רק כלולה בברכת יהודה שבו הוא בהתגלות ובשמעון הוא בהעלם, אבל תחילת גמר הישועה בהעלם הוא בכח שעל ידו באה אהבת ה' יתברך לישראל במעמקים היפך הדמיון שהוא שנוא וכן בלבו נטוע אהבת ישראל באמת, אף על פי שלמראית העין שנאת יוסף התחיל ממנו שהרי ראובן חשב להצילו, זה לפי שלא היה עדיין גמר התיקון בפועל ממש, וזהו החסרון שיש בו מה שמצידו התיקון רק במעמקים ולא בפועל ובהכרח מושך חסרון אחריו בפועל:

ועל כן נאמר (בראשית מ"ב, כ"א) ויאמר איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו וגו' בהתחננו ולא שמענו, ואמרו ז"ל (ילקוט קנ"ח) איש אל אחיו שמעון ולוי שהם היו העיקר במכירתו ושמעון הגדול המתחיל בדבר דבו עיקר השנאה ליוסף שעל כן בחרו יוסף מכולם לאסרו, **כי הוא ממש היפך יוסף הצדיק באתגליא ובפועל ואין מביט למעמקים והוא כל עסקיו רק במעמקים ואין מביט למה שבפועל**, ודבר זה חסרון אבל החסרון רק דלא שמענו שלא שימש בכח השמיעה שלו במקום שהיה ראוי לשמש בו אבל לא שישמע במקום שאין ראוי, שבזה היה נסיון יוסף דלא שמע אליה, וגבי שמעון לא שייך כלל לנסותו בזה כיון דכוחו הוא השמיעה דחלק אלקי איך אפשר שישמע למה שאין רצון ה' יתברך רק אפשר שלא ישמש בחלקו הטוב ולא ישמע, ובזה היה נסיונו שלא עמד בו מצד העולם הזה שהוא עולם הנגלה ואין כוחו מתגלה בו, ועל כן לא העמיד מלך ולא שופט כי אין שייכות לו ממשלה בישראל בעולם הזה שהממשלה מצד התגלות כח המיוחד והמעלה שיש בו, דבכל שבט יש מעלה מיוחדת שכאשר היא מתגלית באיזה נפש פרטית מאותו שבט הוא מתנשא בו על עם ה' ומעלת שבט שמעון אין מתגלית בפועל בעולם הזה:

19 ספר אור זרוע לצדיק - אות ז

דברית הלשון וברית המעור מכוונים זה נגד זה. ומכל מקום בעולם הזה הם זה נגד זה רצה לומר נגדיים כנודע כי הם מדריגת יוסף ודוד. יוסף הוא ברית המעור שומר הברית כנודע. ודוד ברית הלשון כנודע כמו שמובא (תיקוני זוהר י"ז.) מלכות פה תורה שבעל פה קרינן לה וכו'. וכמו שיוסף ניתן במצרים ובבית אדונתו כדי לצרפו כך דוד המלך ע"ה ניתן בדור המלא לשון הרע, כמו שאמרו ז"ל בירושלמי (פאה פרק א' הלכה א'), ובשוחר טוב (מזמור ז'), על פסוק (תהלים י"ב, ח') תשמרם מן הדור זה לעולם עיין שם. והוא היה לשונו מלא שירות ותשבחות. ואמרו ז"ל (פסחים פ"ז ע"ב) דלכך זכה ירבעם להמנות עם מלכי יהודה לפי שלא קיבל לשון הרע והיינו דזה מדריגת מלכי יהודה כנ"ל:
וזכו שניהם למלכות. אבל הם שונאים זה לזה כי בכל אחד יש חסרון משלימות חבירו. ביוסף לשון הרע כנ"ל ובדוד שמירת הברית כנודע. ולעתיד נאמר (ישעיה י"א, י"ג) אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה וגו' שישלמו שניהם [ומשיח בן יוסף יהרג ויחייהו משיח בן דוד כענין מרפא לשון עץ חיים. ומשפט לשון הרע בהריגה כמו שאמרו ז"ל (דברים רבה ה', ט') דקטיל שלושה. ובמקום אחר הארכנו בזה שדוד המלך ע"ה נגד לשון הרע כמו שאמרו ז"ל (תנחומא מצורע ב') דלשון הרע נגד עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים והם נגד שלושה אבות שבקדושה ודוד נגד לשון הרע ואין כאן מקומו להאריך]. אבל בהתחלה היה בכל אחד חסרון כנ"ל:

20 ספר צדקת הצדיק - אות קיז

קיז) כל מי שנקי מחטאי התאוה צריך שמירה יתירה בעניני כעס ורציחה שהוא עלול להם וכידוע דלא תרצח ולא תנאף הם שני הפכים והם ימין ושמאל ברע. [וכמו ששמעתי על ירבעם בן נבט שנקרא אפרתי דרצה לומר שלא ראה קרי מימיו ושם אמו צרועה היסוד שלו כעס]. וכל זרעא דיוסף הם שומרי הברית כנודע ורציחה שכיחא שם כמו שאמרו (מכות י'.) בגלעד שכיחי רוצחים. בשכם שכיחא רוצחים:
ובבבא מציעא (פ"ד.) שסיפרו משופריה דרבי יוחנן וידוע שופריה, ויופי התואר בכל מקום הוא על שמירת הברית וכמו שנתבאר לעיל (אות צ"ו) ואחר כך נאמר עליו דאתי מזרעא דיוסף ואחר כך הענין שאירע לו מריש לקיש [כמנהג חז"ל בגמרא בכמה מקומות מתוך שבחו ובמקום גדולתו שם אתה מוצא גם כן מה שנראה קצת היפך כי תורה היא וללמוד צריך וכמו כן גם בתנ"ך] שהוא מצד הריתחא דרבנן שהיתה גוברת בו שלא רצה למחול:
וגם גוף ההענשה שהיה רגיל בה ר' יוחנן כמו שאמרו בבבא קמא (קי"ז.) עם רב כהנא דבר זה הוא גם כן למי שהוא בטבע כן כמו שאמרו (שבת קנ"ו.) מר נמי עניש וקטיל. ואף על גב דריתחא דרבנן הוא טב בכל סיטרין כמו שמובא בזוהר (ח"ב קפ"ב ע"ב) וכן איתא (תענית ד'.) דאורייתא מרתחא ליה מכל מקום כפי הנראה דשם לא הצליח ריתחיה ומאי סליק ביה. ולפי שקרא לריש לקיש ליסטאה דהיינו רוצח ולפי שאסור להזכיר לבעל תשובה מעשיו הראשונים לכך הוא גם כן נזדמן לו ענין כזה עצמו על ידי מה שחבירו נענש על ידו ועל ידי זה בא מזה הגרם מיתה לעצמו כמו שגרם לריש לקיש:

21 תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח/ב

תניא אמר רבי שמעון ארבעה דברים היה רבי עקיבא דורש ואני אין דורש כמותו צום הרביעי זה תשעה בתמוז שבו הובקעה העיר שנאמר (ברביעי) [בחודש הרביעי] בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ ותבקע העיר ואמאי קרי ליה רביעי רביעי לחדשים צום החמישי זה תשעה באב שבו נשרף בית אלהינו ואמאי קרי ליה חמישי חמישי לחדשים צום השביעי זה שלשה בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתניה הרגו ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו ואמאי קרי ליה שביעי שביעי לחדשים צום העשירי זה עשרה בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים שנאמר ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם ואמאי קרי ליה עשירי עשירי לחדשים והלא היה ראוי זה לכתוב ראשון ולמה נכתב כאן כדי להסדיר חדשים כתיקנן ואני איני אומר כן אלא צום העשירי זה חמשה בטבת שבו באת שמועה לגולה שהוכתה העיר שנאמר ויהי בשתי עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלם לאמר הוכתה העיר ועשו יום שמועה כיום שריפה ונראין דברי מדבריו שאני אומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון והוא אומר על ראשון אחרון ועל אחרון ראשון אלא שהוא מונה לסדר חדשים ואני מונה לסדר פורעניות

ונראה לי דזה סוד מה שאמרו (גיטין כ"ד.) **שני יוסף בן שמעון** וכן בכמה דוכתי דנקט יוסף בן שמעון והיה לו לינקט למשל ראובן בן יעקב כדרך שאמרו (שם פ"ז.) ראובן בן יעקב עד שהוא השבט הראשון והבן הראשון בישראל וכדרך שאמרו בכמה מקומות ראובן ושמעון ראובן שלקח שדה משמעון וכיוצא בו טובי שהם ראשוני השבטים וכן ביבמות (צ"ז ע"ב) ראובן ושמעון ולוי וכן בכמה דוכתי ואפילו במקום איסור נקטו (שם י'.) יעקב אנס כלתו ומת ראובן וכו', ומה ענין לתפוס למשל יוסף בן שמעון שלא נמצא דוגמתו בכתוב כלל, וכן דברי חז"ל לא באו במקרה ושלא בדקדוק ואפילו במקום שנקטו למשל המורגל יש בו טעם נעלם גם כן וכל שכן במקום שנקטו משל שאינו מורגל:

ורחוק לומר כי היה מצוי ביניהם יוסף בן שמעון הרבה, וכמדומה כי השם שמעון מצוי בין התנאים ואמוראי ארץ ישראל כר' שמעון בן לקיש ובן פזי ובר אבא וכיוצא טובי הכל מארץ ישראל, אבל בין אמוראי בבל לא נמצאו כמדומה רב שמעון [דהיינו שלא נסמך דאין סמיכה בבבל רק רבי שהוא מארץ ישראל] נראה דהשם שמעון לא היה מצוי כל כך שם, והשם יוסף מצוי באמוראי בבל ולא בארץ ישראל רק יוסי לא בתנאים ולא באמוראי ארץ ישראל, כמדומה אף ר' עקיבא בן יוסף וכיוצא אין מצוי כל כך כי שם היו קורין ליוסף יוסי ואם כן אדרבא אין יוסף בן שמעון מצוי כל כך וגם זה לא במקרה:

והנה שורש החסרון היותר עצום למראית עין שיש בנפשות דישראל הוא החסרון דשמעון, ועל האמת הוא החסרון היותר קל דעל כן לא נכתב בתורה כי על האמת אי אפשר שיהיה חסרון בזה בנפשות דישראל כלל, אלא שדבר זה צריך לבירורים גדולים ועל כן אין מיתתו בבית דין אלא מקנאי הפוגע בו והקנאי הוא שזריז ומהיר לנקום ואין מתון בדבר ומצדד לזכות ולהציל כמו שהיו עושין הסנהדרין, והבירור השלם הוא כאשר יהיה יוסף בן שמעון שהבן יגלה המעמקים שבאב כאשר יהיה הבן היפך לו ממש, שזהו שורש יוסף שהוא מוגדר בזה בתכלית, ועל כן סתם בן המברר אביו יש לקרותו על דרך משל יוסף בן שמעון, כי בירור זה הוא ברור בכל ישראל שהרי חסרון זה אינו בעצם במי שהוא משורשא וגזעא קדישא דישראל:

ולכן נקטו למשל השם יוסף בן שמעון כשדיברו משני בני אדם השוין בשמן כמו שאמרו במשנה (בבא בתרא קע"ב.) ובגמרא שם (קס"ז ע"ב) ובבכורות (מ"ח.) דנראה דהוא שם המצוי, ואף על פי שאין זה עצמו שם מצוי בפועל הם נקטו למשל מה שהוא ראוי להיות בשורש וכפי דרכם לתפוס למשל שמות השבטים שהם ראשי האומה הישראלית ראוי להיות שם בן ואב, רצה לומר בן המברר האב שעל זה הוא עיקר ענין הבנים המצוי הרבה יוסף בן שמעון, רצה לומר השמות יוסף ושמעון של השבטים יהיה זה בן לזה ומברר את זה, ולא שיהיה בפועל לדורות שמות בני אדם כן דלא כל שמעון ויוסף שבעולם הם דוגמת השבטים ופוק חזי כמה יוסף איכא בשוק שאין גדורים בעריות כיוסף הצדיק, ואף על פי שמכל מקום ודאי שמא גרים להיות לו שייכות מה לשורש שמו מכל מקום אין הבירור בשמות יוסף ושמעון בעלמא, רק לדוגמא נקטוה משמות השבטים ויהיו השמות איך שיהיה השם המצוי דהיינו הבירור המצוי בין בני ישראל להיות על ידי זה מצוי שמות אב ובן שוים, כי השם הוא עיקר הנפש והחיות כידוע ראוי להמשילו ולכנותו ביוסף בן שמעון:

ויש להוסיף דמה שאין מצוי אותן שמות בפועל כל כך, כי באמת אף על פי שבירור זה ברור היינו מצד שורשי הנפשות בני ישראל באמת לאמיתו, אבל מכל מקום אינו גלוי ממש בפועל בעולם הזה ואפילו בגיהנום אברהם אבינו ע"ה לא מבשקר ליה כמו שאמרו בעירובין (י"ט.), דכל זמן שימוש האי עלמא שיש בו בחירה ושכר ועונש משפט עולם הנשמות הוא כפי השתדלות האדם בעולם הזה מצד התפשטות קומת הנפש הפועלת בעולם הזה שבה הבחירה, ולא על פי שורש הנעלם המתגלה בבנים שאין תלוי בבחירה אלא שבכל עוונות דאברהם אבינו ע"ה מצילם היינו שמצד שהוא ניכר עדיין לזרע אברהם אבינו ע"ה היינו שיש בו שורש יהדות גמור אין לעוון תפיסה בו בעצם רק כהוצי הסובבים לאסא על כן על ידי השורש דאברהם אבינו ע"ה ניצול מדינה של גיהנום גם בעולם הזה כשמתגלה ומתברר שורשו בבנו, אבל בועל ארמית שקשורה בו ככלב כי מצד גילוי החטא נראה כיציאה משורש היהדות שהרי אין זה ראוי שיארע למי שהוא משורש ישראל דעל כן אברהם אבינו ע"ה לא מבשקר ליה שהוא מזרעו כלל וכאילו אין בו שורש נעלם דיהדות כלל, על כן אין מתגלה בפועל בעולם הזה שורשו הנעלם בבנו גם כן דאז היה גם אברהם אבינו ע"ה מכירו בשורשו ומצילו מדין של גיהנום, אלא שמצד משפט הגיהנום בגלוי דעולם הזה הנמשך אחר פעולת העולם הזה אין השורש ניכר בזה אם כן אי אפשר לו להיות בירור גלוי בעולם הזה בבנו גם כן:

23 ילקוט ראובני על התורה - פרשת וישלח

ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו וגו'. ר"ע היה גלגול שמעון שנשא את דינה שנשאת לשכם, ויצא זמרי והטיל בה תוקף הדינים וגם מאד היתה נשמת ר"ע גנוז תוך הקליפה שיצא מבני בניו של סיסרא ושהוא ניצוץ פרעה כמבואר בכנפי יונה ח"ג וכו' ור"ע תיקן זמרי אשר ע"ש סוף תיקונים ונקר' שלומיאל בן צורי שדי, חתום באל שדי דוגמא מנין א"ל שד"י גי' משה כי ר"ע שקול כמשה וזכה למדרגה עליונה יותר ממשה בסוד כן עלה במחשבה וכו

24 ספר ישמח משה - פרשת ויחי

והנ"ל בזה על פי מה דאיתא בפרק עשרה יוחסין ((קידושין) דף פ"א [ע"ב]) רבי עקיבא כי מטי להאי קרא בכי, כתיב (שם במדבר ל יג) אישה הפרם וה' יסלח לה, במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר, ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה והיתה שותה יין ומטמאה למתים, ללמדך שאפילו המתכוין לאכול בשר חזיר, ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה, ועיין בנזר הקודש פרשה פ"ד (סימן י"ז), והעלה הא דרבי עקיבא דוקא בכי בהאי קרא, על פי דידוע דעשרה הרוגי מלכות נתפסו בעון מכירת יוסף, ומהאי טעמא נענש רבי עקיבא בעונש קשה יותר מכולם, לפי שהיה גלגול שמעון שהיה ראש המדברים בענין זה, והנה רבי עקיבא ידע זה שהוא יהיה נתפס בעון מכירת יוסף, ואי הוי אמרינן דאתכוין לבשר חזיר ועלה ביד בשר טלה פטור מהדין, דלא הוי ליה רק כמחשבה בעלמא, אם כן גם הוא פטור כו', אף על פי שהשבטים חשבוהו להמכירה לרעה, אלהים חשבה לטובה וכמו שאמר להם יוסף, אבל מהאי קרא מוכח דאפילו במתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה נענש, לכך בכה, עיין שם בארוכה. והנה כל זה בדיני שמים, אבל בדיני אדם בכהאי גוונא פטור. והנה השבטים אמרו (בראשית נ טו) לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו בעצמו את כל הרעה, על זה אמר להם יוסף אל תיראו ממני כי התחת אלהים אני, שמחייב בדין שמים על המחשבה לבד כגון המתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, הלא ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה, ואין כאן מעשה רק מחשבה ופטור מדיני אדם, ומהדין אין ראוי לי להעניש אתכם, ונכון: